

Nr 20.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utredning om rätt för arrendatorer att i vissa fall inlösa av dem arrenderade jordbruksfastigheter.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionen i första kammaren nr 125 av herr *Andersson, Karl*, och herr *Mattsson* samt motionerna i andra kammaren nr 210 av herr *Nilson* i Spånstad och nr 213 av herr *Svensson* i Alingsås *m. fl.*

I motionen II: 210 har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i anledning av vad i motionen anförts.

I motionerna I: 125 och II: 213, som äro likalydande, har föreslagits, att »riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående rätt för arrendatorer å mark tillhörande donationer och stiftelser att inlösa av desamma innehavda jordbruksfastigheter samt framläggande av de förslag, vartill utredningen kan föranleda».

I motionen II: 210 har anförts följande:

När den nu gällande arrendelagen genomfördes avsågs att därmed bl. a. skapa ett tryggare rättsskydd för arrendatorerna. Sedan lagen nu varit i gällande kraft under några år kan det med fog sägas, att lagen i en rad olika avseenden väl fyllt detta syfte, medan den i andra avseenden ej infriat de välgrundade förhoppningar, arrendatorerna trodde sig ha rätt att hysa.

Utvecklingen under dessa år har sålunda visat, att de stora godsens alljämt i betydande omfattning genom sammanläggning av tvenne fullt bärkraftiga brukningsdelar eller genom att lägga en bärkraftig brukningsdel till en större gård förrinta självständiga jordbruk. Detta sker på flera olika sätt. Man begagnar sig med lagens hjälp av möjligheterna att lägga arrendefastigheter under eget bruk i en omfattning, som vid lagens tillkomst knappast varken förutsågs eller var avsett. Men också på andra vägar avhändas ofta nog arrendatorer brukningsrätten till fastigheter, som dessa eller deras förfäder brukat i flera generationer. På detta sätt ha många bärkraftiga brukningsdelar, som arrendatorerna skulle velat behålla, försvunnit under de senare åren. Visserligen sker detta oftast rent formellt fullt frivilligt, men när de båda parterna i en affär äro så litet jämspelta som en godsförvaltning med stora ekonomiska resurser å ena sidan och en fattig i lagens irrgångar alldeles obehövrad arrendator å den andra, bör det understrykas, att den formella frivilligheten inte alltid motsvaras av en reell verklighet.

Men denna utveckling är olycklig inte blott ur sociala rättvisesynpunkter. Med de proportioner denna minskning av bärkraftiga brukningsdelar tagit och än mera kan beräknas få, uppstå också betydande svårigheter i andra avseenden. Även om de kvarvarande brukningsdelarna bli större och större, blir detta till föga gagn, om befolkningen tunnast ut så att den inte kan bära den standard och den organisation i fråga om gemensamma inrättningar som äro nödvändiga för att en bygd skall bli trivsamt. I denna sam-

manslagning av brukningsdelar, som motiveras med att skapa ökad ekonomisk lönsamhet, ligger ofta fröet till en utveckling, som kan göra bygden socialt obeboelig.

När det gäller att överväga, vilka utvägar som kunna tänkas för att skapa bättre förhållanden, stå olika möjligheter öppna. Orsaken till sammanslagningarna motiveras ofta med de allt för höga byggnadskostnaderna. Gudsens förvaltningar anse, att det blir allt för dyrt att bygga och reparera på arrendegårdar, vars byggnadskapital genom bristfälligt byggnadsunderhåll är på väg att förstöras. När förfallet närmar sig ett sådant stadium, att byggnaderna bli obeboeliga för människor eller djur, slås gården samman med en annan, och en familj, som funnit en god utkomst i jordbruket, drives bort. All erfarenhet visar emellertid, att där jorden brukas av ägare till jorden, underhålles och vårdas byggnadsbeståndet på ett helt annat sätt, än där jorden upplåtits till arrendatorer. En utväg synes därför vara att på ett eller annat sätt skapa möjligheter för arrendatorerna att bli ägare till den jord de bruka. Där arrendegårdar fränskilt gods under de senare årtiondena ha, överallt där undertecknad känner förhållandena, de nya ägarna både skött jorden mera intensivt och på ett långt bättre sätt vårdat sig om byggnadskapitalet. Även om en viss överflyttning av äganderätten till jorden innebär ett ingrepp i de nuvarande ägarnas rätt (här syftas endast på större gods och dem underlydande fastigheter som inte under generationer brukats av ägarna själva) innebär det på längre sikt den största trygghet för äganderätten att så många som möjligt äga den jord de bruka.

Jag vill därför föreslå en utredning, som tar sikte på dessa förhållanden med syfte att överföra arrendegårdar i brukares ägo, där dessa arrendegårdar äro bärkraftiga, lyda under godsförvaltningar och där det uppstår fråga om sammanslagning eller läggande under eget bruk av avsides belägna fastigheter. En överföring skulle givetvis endast ske med iakttagande av att ägarens intressen av att få full ersättning för den överlåtna fastigheten ej trädde för nära. Värdering kunde exempelvis ske av ojäviga, i jordbruk väl förfarna män, och ägaren skulle, om han ej ville hålla arrendeavtalet gällande eller träffa nytt avtal, vara skyldig avstå fastigheten till arrendatorn om denne ville köpa fastigheter. Huru en sådan överföring skulle ske borde lämpligen övervägas av en utredning, men för att skapa nödigt skydd åt arrendatorerna under utredningens gång torde det vara lämpligt med provisoriska bestämmelser, som skyddade arrendatorerna under tiden tills definitiva lagbestämmelser kunde utformas.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för det i motionerna I: 125 och II: 213 framlagda förslaget, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från 1947 års centrala lantbrukskommitté.

Historik.

Frågan om frilösning av arrendejordbruk har tidigare vid många tillfällen varit föremål för utredning av sakkunniga och prövning av riksdagen. En utförlig historik har lämnats i sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 vid 1930 års riksdag (s. 75—96) samt i andra lagutskottets utlåtande nr 30 vid 1936 års riksdag (s. 15 och följande, särskilt

s. 18—23) och nr 24 vid 1937 års riksdag (s. 1—7). Utskottet får hänvisa till dessa redogörelser. Frågan var även föremål för prövning vid 1940 års riksdag i anledning av en inom första kammaren väckt motion, nr 134. På hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 46) beslöt riksdagen, att motionen icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Förevarande spörsmål behandlas även i det av 1936 års arrendeutredning den 9 november 1938 avgivna betänkandet med förslag till ändringar i arrendelagstiftningen (SOU 1938: 38, s. 199—214). Arrendeutredningen anförde för egen del bland annat följande:

Vid övervägande av sådana lagstiftningsåtgärder, vilka pläga hänföras under termen frilösning av arrendejordbruk, måste till en början preciseras, vilka de sociala önskemål äro som på detta område kunna motivera lagstiftarens ingripande. Eftersom det självägda jordbruket i stort sett får betraktas såsom en ur samhällets synpunkt mera värdefull besittningsform än arrendet, skulle måhända kunna göras gällande, att uppgiften nu vore att underlätta och påskynda en allmän övergång från arrendesystem till brukande under äganderätt. Arrendeutredningen vill för sin del ej helt avvisa denna synpunkt. Även om jordinnehav på arrende knappast, vad angår vårt land i dess helhet, förekommer i den utsträckning, att proportionen mellan antalet arrendejordbruk och självägda jordbruk antyder något påtagligt socialt missförhållande, skall likväl ej förnekas att en utveckling, varigenom denna proportion förskjutes till förmån för de självägda jordbruket, bör kunna betraktas såsom en naturlig uppgift för en på längre sikt bedriven jordpolitik.

Emellertid vore det säkerligen oförsiktigt, om man vid utformning av lagregler på detta område byggde på en problemställning av den enkla beskaffenhet som nyss angivits. Vid försök att främja en fortgående avveckling av arrendesystemet kan det näppeligen betraktas såsom likgiltigt, huruvida arrendegårdarna komma att övertagas av de hittillsvarande arrendatorerna eller om andra personer — sådana som själva ämna driva jordbruk eller sådana som närmast vilja spekulera i jordens värde — förvärva äganderätt till ställena. I själva verket torde till begreppet frilösning i allmänhet knytas den förutsättningen, att det är arrendatorerna själva som skola tillösa sig den jord som de bruka. Uppenbart är emellertid nu, att en arrendator långt ifrån alltid kan finna med sin fördel förenligt att i en viss situation med äganderätt övertaga den av honom brukade gården, även om denna tillhålls honom till ett efter marknadsläget skäligt pris. En dylik obenägenhet att frilösa behöver ingalunda ha sin grund i bristande ekonomiskt sinne, liknöjdhet eller oföretagsamhet. När en arrendator, som ej besitter några mera betryggande egna kapitalresurser, under en konjunktur med högt uppdrivna jordvärden vill avhålla sig från fastighetsköp för att därmed undvika en för framtiden måhända ödesdiger skuldsättning, står en sådan klok förtänksamhet i god överensstämmelse med vad man ur allmän synpunkt skulle anse önskvärt. — — —

Under sådana förhållanden framstår det såsom tämligen tvivelaktigt, huruvida en ökad benägenhet från jordägarnas sida att avyttra arrendegårdarna — låt vara att försäljningsanbudet i första hand riktas till arrendatorerna — verkligen motsvarar vad dessa i gemen skulle anse önskvärt. Då lämpligheten av arrendefrilösning är i hög grad beroende av de ekonomiska konjunkturer, varunder frilösningen äger rum, skulle nog lagstiftningsåtgärder, som hade till syfte att stimulera eller rent av framtvinga frilösning, möta avsevärda vanskligheter. Mycket synes tala för att frilösningen av arrendejord-

bruk liksom hittills bör komma till stånd såsom ett resultat av själva den ekonomiska utvecklingen, en riktlinje, som naturligtvis icke utesluter att statliga ingripanden kunna vara önskvärda i fråga om de frilösta jordbrukens stödjanse i ekonomiskt hänseende.

Att arrendeutredningen för sin del icke ifrågasätter ett tvångsavlösningsförfarande av den vittutseende beskaffenhet som det av jordkommissionen på sin tid föreslagna och att över huvud taget några särskilda åtgärder till forcering av arrendefrilösningen icke nu förordas, kan emellertid framför allt motiveras därmed, att den tillämnade nya arrendelagstiftningen redan i och för sig — och utan att en sådan verkan egentligen är åsyftad — kan antagas frammana en tendens till ökning av antalet arrendegårdsförsäljningar.

Arrendeutredningens förslag låg till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 346 till 1943 års riksdag med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom m. m. Propositionen behandlades av tredje särskilda utskottet, som däröver avgav utlåtande nr 2. Sedan utlåtandet i huvudsak godkänts av riksdagen, utfärdades lag i ämnet den 22 december 1943 (nr 883).

Vid 1945 års riksdag hemställde herr Hansson i Skediga m. fl. i motionen II: 110, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t »anhålla om skyndsamt utredning angående rätt för arrendatorer av ecklesiastik och statlig jord samt jord tillhörande universitet, akademier, högskolor och stiftelser, fideikommiss och bolag att friköpa de av dem under en följd av år brukade gårdarna». Motionen behandlades av *andra lagutskottet*, som i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 64, bland annat anförde följande:

Arrendeutredningen har såsom skäl för sitt ståndpunktstagande bland annat anført, att en arrendator långt ifrån alltid kunde finna med sin fördel förenligt att med äganderätt övertaga den av honom brukade gården, även om denna tillhandahölls honom till ett efter marknadsläget skäligt pris. Olika omständigheter inverkade dämpande på arrendatorns lust att bli självägande. Att valet mellan arrende och självägareskap utfölle till förmån för arrende bleve, anförde arrendeutredningen, än vanligare i den mån en ny arrendelagstiftning visade sig ägnad att bereda arrendatorerna en tryggare och förmånligare ställning än de hittills innehåft.

Vad arrendeutredningen sålunda anført äger enligt utskottets mening alljämt sin fulla giltighet. Nu angivna skäl mot frilösningsrätt har ökat i bärkraft med hänsyn till den i skilda hänseenden avsevärt förmånligare ställning som 1943 års arrendelagstiftning bereder arrendatorn i förhållande till vad arrendeutredningen förslagit.

Arrendeutredningen har vidare såsom skäl mot en inlösningsrätt åberopat, att den nya arrendelagstiftningen redan i och för sig — och utan att en sådan verkan egentligen vore åsyftad — kunde antagas frammana en tendens till ökning av antalet arrendegårdsförsäljningar. Även denna synpunkt bör enligt utskottets mening tillerkännas stort beaktande. Erfarenheterna rörande arrendelagstiftningens verkningar i förevarande hänseende torde i varje fall böra avvaktas, innan frågan om genomförande av tvångsåtgärder för frilösning ånyo göres till föremål för mera ingående prövning. Nu anförda argument torde ha mindre betydelse, såvitt angår mark tillhörig de i

motionen avsedda offentliga rättssubjekten. Tydligt är dock, att alldeles särskilda skäl böra kunna åberopas för att dessa rättssubjekts intresse att bibehålla sin jord under äganderätt skall få vika för enskilda intressen.

Vad nu anförts giver enligt utskottets mening vid handen, att tillräckliga skäl för det avsevärda ingrepp i äganderätten som motionärerna föreslagit icke kunna anses ha förebragts.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Lagbestämmelser.

Nyttjanderättshavare har i vissa fall möjlighet att inlösa till honom upplåtet markområde enligt *lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (ensittarlagen)*. För inlösning enligt ensittarlagen fordras emellertid bland annat, att marken är upplåten på viss längre tid, att nyttjanderättshavaren tillhörigt boningshus, som lämnade nöjaktig bostad åt honom och hans familj, fanns uppfört å marken den 1 januari 1919 och att minst en fjärdedel av det värde, marken med därå befintliga byggnader äger, belöper på nyttjanderättshavarens byggnader.

För vissa slag av arrenden, s. k. sociala arrenden, finnas särbestämmelser av för arrendatorerna förmånlig art i 2 kap. 49—69 §§ *lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom*. Dessa särbestämmelser äro tillämpliga å upplåtelse på arrende av brukningsdel, som omfattar högst femtio hektar odlad jord, bland annat om brukningsdelen tillhör bolag, förening eller stiftelse eller utgöres av gård, torp eller annan jordbrukslägenhet, som lyder under huvudgård och tillhör enskild person eller fideikommiss. För små brukningsdelar finns dock visst undantag. Upplåtelse av socialt arrende för viss tid skall ske för minst fem år. Är kortare arrendetid avtalad, gäller upplåtelsen likväl för fem år. Vid utgången av arrende, som gäller för viss tid, äger arrendatorn rätt till nytt arrende för en tid av fem år; sådan rätt tillkommer arrendatorn vid utgången av vart femte år (optionsrätt). Rätten till nytt arrende (optionsrätten) förfaller dock, om arrendatorn påtagligen eftersatt sina förpliktelser enligt arrendeavtalet eller jordägaren avser, att han själv, hans make eller avkomling eller hans adoptivbarn eller dess avkomling skall bruka fastigheten, eller det på grund av särskilda förhållanden måste anses för jordägaren medföra påtagligt men, att arrendatorn kvarsitter å fastigheten.

Sker försäljning av fastigheten eller del därav äger arrendatorn, så framt han är förvarad vid sin rätt till nytt arrende, åtnjuta förköpsrätt enligt *lagen den 22 december 1943 om arrendators förköpsrätt*. Enligt 1 § i denna lag äger arrendatorn, när försäljning sker av fastighet, som sammanfaller med det arrenderade området eller vars odlade jord till större delen ingår i arrendet, lösa till sig fastigheten till det pris som köparen utfäst. Förköpsrätten får dock enligt 2 § ej utövas, där köparen är säljarens make, avkom-

ling, adoptivbarn eller dess avkomling eller säljarens syskon, ej heller där fastigheten säljes tillsammans med huvudgård, varunder den lyder, eller där viss lott i fastigheten säljes till någon som förut var delägare i densamma. Vidare får förköpsrätt ej utövas, om försäljningen sker i den ordning utsökningslagen bestämmer.

Såsom ett återhållande moment gentemot en eventuell benägenhet hos jordägarna att söka undandraga sig de sociala arrendebestämmelserna verka vissa bestämmelser i *lagen den 27 juni 1927 ang. uppsikt å vissa jordbruk och lagen den 30 juni 1942 om åtgärder mot vanhävd av jordbruk*. Dessa lagar ha ersatts av *lagen den 30 juni 1947 om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom och lagen den 30 juni 1947 om uppsikt å jordbruk*, av vilka lagen om tvångsinlösen trätt i kraft den 1 juli 1947 och lagen om uppsikt å jordbruk träder i kraft den 1 juli 1948. I 1 § sistnämnda lag stadgas, att om en brukningsdel omfattar odlad jord till en vidd överstigande två hektar skall uppsikt hållas däröver att brukningsdelen ej vanhävdas, vare sig därigenom att jordbruket så vanskötes, att dess vidmakthållande äventyras, eller därigenom att för jordbruket erforderliga byggnader bortföras eller lämnas utan nödigt underhåll. Uppsikten skall utövas av lantbruksnämnderna. Till vanhävd är enligt 2 § ej att hänföra nedläggande av jordbruk å brukningsdel eller del därav, om med hänsyn till jordens naturliga beskaffenhet och belägenhet samt övriga omständigheter det måste anses olämpligt att där driva varaktigt jordbruk. Ej heller skall den omständigheten att byggnad bortföres eller lämnas utan nödigt underhåll anses såsom vanhävd, om byggnaden blivit obehövlig till följd av sådan förändring i driften av jordbruket, som är till varaktig fördel för detsamma, eller på grund av sådan sammanslagning av brukningsdelar, som står i överensstämmelse med ändamålsenlig planläggning av jordbruket i orten, eller ock av annan giltig anledning.

Yttrandena.

Beträffande motionen II: 210 har *1947 års centrala lantbrukskommitté* anfört följande:

Kommittén delar motionärens uppfattning, att det självägda jordbruket måste betraktas som en ur samhällets synpunkt mera värdefull besittningsform än arrendet och att åtgärder därför böra vidtagas för att påskynda en övergång från arrendesystem till brukande under äganderätt. Enligt kommitténs uppfattning har arrendejordbruket emellertid i vårt land knappast sådan omfattning, att därav föranledas några påtagliga sociala missförhållanden. Detta oaktat bör — såsom även 1936 års arrendeutredning påpekat — en utveckling hän emot ett ökat antal självägda jordbruk på arrendejordbrukens bekostnad vara en naturlig uppgift för en på längre sikt bedriven jordbrukspolitik. I detta syfte har även numera genomförts förköpsrätt för arrendator bl. a. beträffande gård, torp eller annan jordbrukslägenhet, som lyder under huvudgård och tillhör enskild person eller fideikommiss.

Kommittén är tveksam, huruvida ytterligare åtgärder äro erforderliga för att underlätta här ifrågavarande arrendefrilösning. Den närmaste anledningen härtill är att 1943 års arrendelagstiftning i och för sig — utan att sådan verkan direkt varit åsyftad — torde komma att frammana en ökning av antalet arrendegårdsförsäljningar. Det är emellertid ännu för tidigt att draga några säkra slutsatser om effekten av den nya arrendelagstiftningen. I avvaktan på närmare erfarenheter torde en sådan utredning, varom motionären hemställt, knappast kunna bli till någon nytta.

I sitt yttrande över motionerna I: 125 och II: 213 har lantbrukskommittén anfört följande:

Såsom motionärerna påpekat, är ensittarlagen tillämplig även på mark, som äges av förening och stiftelse. Emellertid begränsas lagens tillämplighet för inlösen av större jordbruksfastigheter bl. a. genom villkoret att minst en fjärdedel av det värde, marken med därå befintliga byggnader äger, skall belöpa på nyttjanderättshavarens byggnader. Vidare gäller enligt ensittarlagen, att nyttjanderättshavaren skall äga boningshuset. Båda dessa villkor torde ytterst sällan vara uppfyllda i de fall, som motionärerna åsyftat. Att slopa dessa villkor för den grupp brukningsenheter, varom här är fråga, vore att helt lämna den grund, på vilken den nuvarande ensittarlagstiftningen bygger, och synes vara förenat med svåröverskådliga konsekvenser.

Kommittén vill emellertid erinra om en betydelsefull nyhet i 1943 års arrendelagstiftning, varigenom specialreglerna för vissa jordbruksarrenden, bland dem stadgandet om arrendators förköpsrätt, utsträcktes att gälla även det fall, då den utarrenderade brukningsdelen tillhör förening eller stiftelse. Det torde ännu vara alltför tidigt att uttala sig om stadgandets jordpolitiska effekt. I avvaktan på närmare erfarenheter rörande den nya arrendelagstiftningen — särskilt i fråga om den omfattning, i vilken arrendators förköpsrätt tillämpas gentemot donationer och stiftelser — torde den särskilda utredning, varom motionärerna hemställt, knappast kunna ge något av värde.

Utskottet.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen har frågan om frilösning av arrendejordbruk vid flera tillfällen varit föremål för utredning av sakkunniga och prövning av riksdagen. Frågan har i viss mån kommit i annat läge genom 1943 års arrendelagstiftning. Särskilt ha innehavare av arrenden, beträffande vilka de speciella s. k. sociala arrendebestämmelserna gälla, erhållit en tryggare besittning genom stadgandena om minimitid, optionsrätt och förköpsrätt.

Den benägenhet till sammanslagning av brukningsdelar, som omnämnes i motionen II: 210, motverkas av bestämmelser i 1927 års lag angående uppsikt å vissa jordbruk och 1942 års lag om åtgärder mot vanhävd av jordbruk samt 1947 års lagar om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom och om uppsikt å jordbruk. Principiellt bör en ur rationaliserings-synpunkt önskvärd sammanslagning av brukningsdelar icke förhindras vare sig av nyssnämnda lagstiftning eller av en eventuell lagstiftning om rätt för

arrendatorer att friköpa av dem brukad jord, men de i motionen II: 210 framförda sociala synpunkterna äro värda beaktande.

Det självägda jordbruket får såsom arrendeutredningen framhållit i stort sett anses vara en ur samhällets synpunkt mera värdefull besittningsform än arrendet. I viss utsträckning torde 1943 års arrendelagstiftning vara ägnad att verka för en övergång från arrendesystem till brukande under äganderätt, men det torde ännu vara för tidigt att uttala sig om lagstiftningens effekt i detta hänseende. Närmare erfarenheter av 1943 års arrendelagstiftnings inverkan på arrendegårdsförsäljningarna böra avvaktas. Redan av detta skäl anser sig utskottet böra avstyrka de i motionerna framställda yrkandena om utredning.

Utskottet vill emellertid i detta sammanhang också framhålla, att motionärernas förslag syfta till avsevärda ingrepp i jordägarnas äganderätt. Det måste föreligga alldeles särskilda skäl för att så betydande ingrepp som de föreslagna skola kunna anses motiverade. Enligt utskottets mening föreligga icke för närvarande sådana skäl.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att motionen II: 210 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

B. att motionerna I: 125 och II: 213 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 april 1948.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Björkman*, Nils Elowsson, Hallagård, Uhlén, Osvald* och Hollertz*;

från andra kammaren: herrar Hermansson*, Cruse, Holm, Andersson i Gisselås, Jacobsson i Igelsbo, Carlsson i Bakeröd, Lundberg och Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.